

Naše mise

„Kdekoli a kdykoli ve službě demokracii, lidským právům a občanské společnosti.“

Forum 2000

Právě otvíráte první monotematické číslo *Zpravodaje DEMAS*, které je věnováno účasti členských organizací DEMAS na mezinárodní konferenci Forum 2000. Letošní, v pořadí již třináctá, konference s názvem *Demokracie a svoboda v multipolárním světě / Democracy and Freedom in a Multipolar World* se konala ve dnech 11. až 13. října v prostorách Žofina, doprovodné akce pak v Goethe Institutu a Laterně Magice.

DEMAs, jakožto asociace, uspořádala na konferenci doprovodný panel na téma „Stav současné ruské občanské společnosti“, na němž se kromě Sekretariátu a Nadace Forum 2000 podílely především organizace PASOS a Člověk v tísni. Asociace se rovněž zčásti věnovala přípravě a dramaturgii posledního konferenčního panelu „Rusko v globální politice“. Samostatné doprovodné panely pak uspořádala Asociace pro mezinárodní otázky, Člověk v tísni a Respekt institut.

Následující statě přinášejí nejprve celkové shrnutí letošního tématu celé konference a dále pak informace o panelech jednotlivých členských organizací DEMAS.

FORUM 2000

Democracy and Freedom in a Multipolar World

PLENARY PANEL 1

Metamorphosis of Democracy after Cold War

“The democracy that we took for granted as the inevitable result of human evolution is not so inevitable. It does have enemies and it has competition.”

ROBERT KAGAN

The end of the Cold War ushered in an era of almost unlimited optimism. However the “end of history”, in the form of the triumph of liberal democracy over other forms of the government, has not happened and euphoria

about the prospect of a family of nations living together in peaceful and democratic harmony proved rather short-lived. At the last year's Forum 2000 conference Bruce Jackson remarked that democracies have an ability to counterfeit themselves and that many things like populism, nationalism and authoritarianism nowadays masquerade as democracies. Indeed, we have “sovereign” or “managed” democracy (Russia), “disciplined” democracy (Burma) or “controlled” democracy (Pakistan) and we increasingly hear of “cynical western democracy”. The economic success of authoritarian China is seen by some, particularly around the developing world, as a real and tempting alternative for robust economic growth without the risks of democratic reforms. According to the 2009 edition of *Freedom in the World* by the American NGO Freedom House, “Global freedom suffered its third year of decline in 2008”. Are we really entering an age of “democratic depression”? Did the spread of democracy come to a halt? Are we witnessing the creation of new fault lines dividing the post-bipolar world between democracy and autocracy?

PLENARY PANEL 2

Multi-polarity and Human Rights

Current understanding of human rights is often labeled as “Euro-Centric” or “Western-Centric” and a need for a more pluralistic approach is

being stressed. According to this view, human rights reflect different cultural perspectives, or, in other words, they are culturally relative rather than universal. Others argue that the concept of universal human rights does not impose one cultural standard, but a legal one – basic protection of human dignity. Does the hard-won consensus about a universal legal standard adopted by the United Nations in the wake of the worst global war imply a superiority of any particular region or set of traditions, let alone a cultural imperialism?

Does the emerging global plurality represent a threat to human rights? What happened to the universality of human rights? What is the response of defenders of human rights around the world?

PLENARY PANEL 3

The Instruments of International Influence

Attempts at influencing internal affairs of a sovereign state have been traditionally seen as a taboo. However, the concept of sovereignty has undergone a substantial development over the last decade. “Responsibility to Protect” appears as an emerging norm of international law, setting clear limits to abuse of sovereignty. The tragedies of Rwanda and Bosnia in mid-1990s, to name a few, were a clear impetus.

Will the narrowly defined limits of state sovereignty be an invitation to even further limitations and, consequently, a path to international chaos? Do ‘Western values’ and the culture of human rights entail an obligation to protect populations when the aforementioned atrocities are being committed? Or, is the responsibility to protect perhaps yet another Western imposition on other civilizations around the globe? Legitimacy and international legality – how can these crucial safeguards be fulfilled before armed action is taken? If such action is imminent in the end, who can be the right actors, capable and efficient enough to terminate the atrocities instead of protracting or even aggravating them? What about other instruments of international influence such as media, NGOs, and economic cooperation (or economic sanctions)?

Forum 2000, 11–13. 10. 2009. Foto Ondřej Besperát.

PLENARY PANEL 4

After the Storm? Can We Discern and Learn What the Economic Crisis Is Disclosing about Us?

Have we learned? What? And what is it that we have actually changed in governance? Or will this be a good crisis wasted? Although this is arguably the strongest recession since the Great Depression, the long known imbalances prevail and there are no political forces to change the macroeconomic rules. Will we indebt ourselves to another crisis which could truly be destructive once it comes? What does this teach us about the philosophy of our civilization? And can we change?

INTERFAITH DIALOGUE PANEL

Religion and Democracy

The modern concept of democracy grew up, among other things, on the basis of Western religious thoughts. Many significant thinkers of democracy (from de Tocqueville to Böckenförde) perceive religion as important background for democracy. In many places in the world (from the Philippines to Poland) faith-based communities contributed significantly to the peaceful transition from dictatorship to democracy and civic society in the 20th century. At the same time, however, in other parts of the world religious symbols and rhetoric are used to attack democracy and its key concept of freedom.

What is the real relation between religion and democracy? How is the concept of democracy compatible with the great world

religions? Are contemporary democratic regimes suitable biospheres for religion, or are they rather risky environment for them? What should democratic states expect from religion, religious leaders and faith-based communities? Is the concept of „separation of politics from religion“ still a valid model contributing both sides, or is it necessary to rethink it in the future and substitute it by a different model?

BUSINESS AND ECONOMY ROUNDTABLE

Shifting Values in Capitalism

How does this crisis differ from the technology bubble and the real estate bubble of past years?

The financial crisis has been attributed to many factors. What role has business values played? How would we compare the influence

of “values” on doing business 30 years ago versus today? Has the crisis taught us anything about business values?

Is a change in values needed? If so, in what direction? How? By whom? Does the global financial crisis represent the “end of an era”? If so, how do we describe and differentiate the old era from the new? Are there any global “threshold” values to doing business? What is the likelihood of repeating this cycle again for the same reasons?

DEMAS

Stav současné ruské občanské společnosti

Aktéry panelu reagujícího na aktuální problémy ruské občanské společnosti se stali Jegor Gajdar, uznávaný ekonom a bývalý ruský premiér, Ella Kesaeva, předsedkyně neziskové organizace Hlas Beslanu, Anna Sevortjan z moskevského Centra pro rozvoj demokracie a lidských práv, Sergej Lukaševskij, ředitel Muzea a Centra Andreje Sacharova v Moskvě, a právník Pavel Čikov z lidskoprávní organizace Agora sídlící v Kazani. Moderování debaty se ujal Libor Dvořák z Českého rozhlasu 6.

Všichni aktéři debaty se shodli, že v současném Rusku dozajista občanská společnost jako taková existuje. Anna Sevortjan a Sergej Lukaševskij podotkli, že v devadesátých letech existovalo na 600 tisíc neziskových organizací, dnes jejich počet klesl na jednu třetinu. Práce třetího sektoru je pečlivě monitorována státním aparátem. Pakliže se organizace zabývají tematikou lidských práv, která je v Rusku považována za téma politické, snaží se stát jejich aktivity značně oklešťovat. Organizace i různé spolky jsou kontrolovány především prostřednictvím

Účastníci debaty Stav současné ruské občanské společnosti. Zleva: Ella Kesaeva, Sergej Lukaševskij, Jegor Gajdar, Libor Dvořák, Anna Sevortjan a Pavel Čikov. Foto Filip Singer.

přidělování státních dotací na jejich fungování. Organizace, jež získávají finance na svou existenci ze zahraničí, automaticky spadají mezi nedůvěryhodné. S praktickými zkušenostmi se zákazem činnosti svých organizací, informačním embargem, a dokonce i vystavením soudnímu stíhání seznámili přítomné Ella Kesaeva, představitelka organizace Hlas Beslanu, která se snaží rozkrýt příčiny beslanské tragédie a jež byla kvůli své činnosti zbavena statutu právnické osoby, a Pavel Čikov, obhájce lidskoprávních aktivistů, který má bohaté vlastní zkušenost, s perzekucí ze strany státních orgánů, ať už jde o jeho domovskou organizaci Agora, či o něj samotného. Jegor Gajdar v této souvislosti kritizoval autokratický přístup státu.

Účastníci debaty Ústavní reformy a demokracie v Latinské Americe. Zleva: Javier Loaiza, Luz Araceli, John Suárez, Vladimíra Dvořáková a Tamara Sujú. Foto Filip Singer.

Asociace pro mezinárodní otázky

Ústavní reformy a demokracie v Latinské Americe

Asociace pro mezinárodní otázky uspořádala ve spolupráci s Nadací FORUM 2000 a Respekt institutem panel *Ústavní reformy a demokracie v Latinské Americe*, který se uskutečnil v rámci konference Forum 2000 konané ve dnech 11.–13. října 2009.

Panel reagoval na vývoj v regionu, kde mnohé země již uskutečnily anebo připravují reformu ústav přijatých v průběhu 80. a na začátku 90. let v rámci demokratizační vlny v regionu. Jestliže se tyto tendence začaly projevovaly již na sklonku let devadesátých (*Brazílie* v roce 1997, *Uruguay* v roce 1997 a *Venezuela* v roce 1999), od přelomu milénia lze hovořit o reformní vlně prakticky v celé Latinské Americe. Ústavy byly reformovány v *Bolívii* (2009), *Chile* (2005), *Ekvádoru* (2008), *Kolumbii* (2006), *Uruguayi* (2004) a *Venezuele* (2009). Naopak v *Paraguayi* a *Peru* byly návrhy na reformu po parlamentní diskuzi archivovány. Téma reformy ústavy je však i nadále aktuální v *Kolumbii* a *Hondurasu*. Cílem panelu tedy bylo analyzovat charakter nedávných ústavních reforem a jejich vztah k demokracii v zemích Střední a Jižní Ameriky. Mezi pozvanými panelisty byli Dr. Luz Araceli (Mexiko), Dr. Javier Loaiza (Kolumbie), John Suarez (Miami/Kuba), Tamara Sujú (Venezuela). Panel moderovala prof. Vladimíra Dvořáková.

Mezi hosty panovala shoda na tom, že reformy ústav jsou představovány jako řešení problémů, jimž země regionu čelí. Ve své podstatě se však často jedná o populistická opatření, které vedou k posílení role prezidentů v rámci politického systému dané země. Pro-

dloužení funkčního období, případně možnost znovuzvolení prezidenta není doprovázeno odpovídající úpravou systému brzd a rovnováh, který je základem demokratických politických systémů. Společným znakem přijímaných reforem je jejich schvalování v lidovém hlasování. Referenda jsou však v mnoha případech zmanipulovaná a často nerespektují principy právního státu.

Problémem Latinské Ameriky je podle Vladimíry Dvořákové kombinace vysokých očekávání obyvatel, která nemohou být naplněna, a nedostatku zodpovědnosti na straně vlády. Současné ústavy ani jejich schvalované reformy však nenabízejí řešení těchto otázek. Právě to, nakolik bude ústavní řád jednotlivých zemí Latinské Ameriky obsahovat postupy pro řešení těchto ožehavých problémů, je rozhodující pro označení politického systému za konsolidovanou demokracii.

Člověk v tísní

Mezinárodní tribunál pro Čečensko

Jednu z posledních doprovodných akcí, tentokrát na téma válečných zločinů v Čečensku, uspořádala společnost Člověk v tísní. Za účasti široké veřejnosti diskutoval s novinářkou Oksanou Čelyševovou Ondřej Soukup z Hospodářských novin.

Že budou válečné zločiny z Čečenska souzeny před nezávislým tribunálem jako zločiny z Jugoslávie, je zatím vzdáleným snem. Tato vize formulovaná ve své době i novinářkou Annou Politkovskou má ovšem v Rusku stále své zastánce. Rok 2009 přinesl další krok v přípravě podobného soudu: Společnost rusko-čečenského přátelství (v Rusku dnes zakázaná) ve

spolupráci s dalšími organizacemi vydala knihu „Mezinárodní tribunál pro Čečensko“ (ke stažení na stránkách *Novoj gazety* [zde](#)). Jde o výsledek mnoha let vyšetřování konkrétních případů vražd a únosů. Na dvanácti stech stranách je představen detailní popis kontextu, v němž konflikt probíhal, a také závěry vyšetřování prováděných lidskoprávními aktivisty, včetně závěrů o odpovědnosti konkrétních osob za zločiny.

S mrazivou symboličností byla v den prezentace knihy zavražděna čečenská novinářka a obhájkyň lidských práv Natálie Estěmirovová, jejíž materiály a výsledky vyšetřování se také staly součástí knihy.

Autoři knihy doufají, že se jednou skutečně podaří najít dostatek politické vůle k vytvoření tribunálu pro Čečensko. Do té doby se budou snažit o jiné cesty, jak se dovolat spravedlnosti, když to v Rusku samotném není možné. Nejnadějnější se přitom zatím zdá způsob uspořádání soudu, který by uplatnil tzv. univerzální jurisdikci. Tento princip vychází z předpokladu, že zločiny natolik brutální, jako ty v Čečensku, lze soudit i mimo zemi, kde se staly. Zda bude tato cesta úspěšná, se teprve ukáže.

Oksana Čelyševa. Foto Filip Singer.

Respekt institut

Akce Respekt institutu při letošním Foru 2000

Respekt institut spolupřádal s Nadací Forum 2000 dvě přidružené akce, které měly formu panelových diskuzí. První se zabývala bezpečnostní situací v Latinské Americe, druhá se pak zaměřila na problematiku vzájemné podpory obránců lidských práv v rámci projektu Eternal Vigilance.

V rámci první diskuse, moderované spolupracovníkem Respekt institutu Carlosem Gonzálezem, se latinskoameričtí bezpečnostní experti a bývalí státníci shodli na obavách z akcelerujícího procesu zbrojení v Jižní Americe a ve středoamerické Nikaragui. Jak upozornil kolumbijský politolog Javier Loaiza, za pět let se výdaje na zbrojení v Latinské Americe téměř zdvojnásobily – z 24 miliard dolarů v roce 2003 na 47 miliard dolarů v loňském roce. Bývalý bolivijský prezident Jorge Quiroga označil za hlavního viníka tohoto trendu Venezuelu pod vedením prezidenta Huga Cháveze. Bývalý guatemalský ministr obrany Francisco Bermúdez kritizoval nečinnost Organizace amerických států a dalších regionálních bezpečnostních fór v době silících závodů ve zbrojení a na nevhodnost těchto výdajů vzhledem k rozvojovým potřebám latinskoamerických zemí.

Druhého panelu na téma vzájemné podpory obránců lidských práv v rámci platformy Eternal Vigilance, který moderoval zástupce kubánského exilu v USA John Suárez, se účastnil běloruský opoziční předák Aljaksadar Milinkevič, zimbabwská opoziční politička Trudy Stevenson, venezuelská právnička Tamara Sujú Roa, kubánský disident ve španělském exilu José Gabriel Ramón Castillo a ředitelka pražského Barmského centra Sabe Amthor Soe. V rámci panelové diskuse jednotliví účastníci shrnuli aktuální vývoj na poli lidských práv ve svých domovských zemích. Dalším výstupem jejich pražského setkání byla i Deklarace obránců lidských práv, která vyzývá demokratické země k podpoře lidských práv ve světě a zavazuje účastníky platformy k vytvoření seznamů politických vězňů v jednotlivých zemích.

Účastníci debaty v rámci projektu *Eternal vigilance*. Zleva: Javier Loaiza, Jorge Quiroga a Carlos González. Foto Filip Singer.

Tiráž

Činnost DEMAS je určována nezávisle a výhradně členskými organizacemi, nevyjadřuje žádné politické či ideologické postoje nebo zájmy jakékoli instituce.

Deváté číslo Newsletteru DEMAS vychází v prosinci 2009

DEMAS
Asociace pro podporu
demokracie a lidských práv
Pohořelec 6
118 00 Praha 1

info@demas.cz / www.demas.cz
IČO: 75156539 / DIČ: CZ75156539

Správní rada:
Vladimír Bartovic (místopředseda),
Igor Blaževič, Jakub Klepal (předseda),
Monika MacDonagh-Pajerová,
František Mikš, Alice Savonová

Ředitelka sekretariátu:
Sabina Dvořáková

Členské organizace DEMAS:
Agora Central Europe
Ano pro Evropu
Asociace pro mezinárodní otázky
Centrum pro studium demokracie a kultury
Člověk v tísni
Europeum
Nadace Forum 2000
Občanské Bělorusko
PASOS
Respekt institut
Transitions

Vydání tohoto čísla bylo umožněno díky finanční podpoře Ministerstva zahraničních věcí České republiky.

©DEMAS – Asociace pro podporu demokracie a lidských práv, 2009

TRANSITION
Ministry of Foreign Affairs of the Czech Republic

NED National Endowment
for Democracy
Supporting freedom around the world

CZECH REPUBLIC
DEVELOPMENT COOPERATION